

Literatura sub „zodia totalitarismului”: „Scânteia tineretului” (1972) – relecturi

Prof. univ. dr. Nicoleta IFRIM
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *The paper analyses aspects of literature works as presented in article published in „Scânteia tineretului”(1972), the propagandistic instrument of the Romanian Communist Party.*

Keywords: *literature, communist press, 1972.*

Anul 1972 este marcat de numeroase articole cu miză propagandistă, publicate în „Scânteia tineretului”, care, în esență, redau atmosfera literară și „spiritul vremii”. În numărul 7119 din ianuarie, în secțiunea *Literatură. Artă* este publicată ancheta *Opțiuni pentru realism*, la care răspund Aurel Dragoș Munteanu („Scriitorul a fost celebrat întotdeauna ca un cetățean activ, participant la trebile cetății, factor de opinie responsabilă și de progres social.”), Virgil Duda („Pentru a atrage atenția cititorului asupra fenomenelor semnificative ale existenței și a-l determina să mediteze cu folos asupra lor, scriitorul încearcă nu numai să sintetizeze experiența nemijlocită și să-i dezvăluie esența, dar și să găsească expresia cea mai condensată, mai densă și mai viguroasă pentru materia pe care închide în paginile cărților sale.”) și Horia Pătrașcu („Sensul diversificării pentru care optăm constă într-o îmbogățire permanentă a realismului substanțial al artei noastre socialiste.”) În „Scânteia tineretului”, nr. 6733, Petru Popescu scrie despre „*Vanitatea de autor*”, subliniind faptul că „Adesea, scriitorul tânăr nu-și cunoaște de la început responsabilitatea, locul în societate și în istorie, misiunea. Grăbindu-se să fie original, nefăcând deosebirea între succesul facil și cel durabil, bucurându-se de popularitate trecătoare, el consideră literatura ca pe o aventură, scrie o operă care șochează sau dezorientează în mod premeditat, negândindu-se că cel mai bun mod de a impresiona publicul și de a rămâne tipărit în conștiința lui este seriozitatea, sinceritatea, punerea cu discernământ și gravitate a celor mai acute probleme (umane, filozofice, politice), adică tocmai cultivarea responsabilității și a gestului pozitiv. [...] Căci dacă un autor

tânăr rămâne la vârsta pubertății intelectuale, publicul evoluează și îl lasă în urmă. Iar pentru viitorul României, pentru progresul ei, pentru unitatea și independența ei, o literatură adâncă și umană e la fel de importantă ca o gigantică investiție economică. Fiindcă ea garantează o anumită conștiință, o anumită stare de spirit, un anumit profil uman de care întreaga viață a națiunii poate depinde la un moment dat.” Victor Bibicioiu prezintă volumul *Convorbiri subiective*, semnat de Ana Blandiana și Romulus Ruslan și publicat la editura Albatros, o carte despre „existența exemplară a personalităților sub raportul moralității relațiilor individ-societate, cu accentuarea caracterului determinant al muncii ca factor al realizării de sine și în plan uman general, precum și a sentimentului patriotic care inspiră activitatea teoretică și practică a artistului, cugetătorului, inventatorului, a creatorului cu un cuvânt, în discuție.” În „Scânteia tineretului”, nr. 7133, în apropierea Conferinței Naționale a Scriitorilor, Mihai Beniuc scrie despre relația scriitorului cu publicul, consemnând faptul că „a pune problema accesului publicului la literatură, acces îngreunat de treptele ce-l despart de operă, inescaladabile, e fals. Într-un timp ca al nostru, este absolut necesară inversarea problemei: accesul autorului la public, ceea ce nu înseamnă nici coborâș, nici urcuș din partea sa, ci pur și simplu forța de a pătrunde neforțat în inimile oamenilor.” Pentru Emil Manu, „Literatura, ca artă a cuvântului, nu se poate confunda cu ideologia în sine pentru că ea prezintă, diferențiindu-se de filozofie, nu ideile pur și simplu, dar ideile în forme sensibile; ideologia socialistă în expresie literară devine metaforă sau simbol.” Nr. 7158 surprinde începerea *Lucrărilor Conferinței Naționale a Scriitorilor* și este publicat *Raportul de activitate al Consiliului Uniunii Scriitorilor*, prezentat în plen de Zaharia Stancu, în care se precizează: „Conferința va fi încă o expresie a devotamentului scriitorului pentru cauza socialismului în România, a hotărârii noastre de a urma politica internă și externă – ale națiunii noastre socialiste. Scriitorii noștri se prezintă la această conferință strâns uniți în jurul partidului, a înțeleptei sale conduceri.” În „Scânteia tineretului”, nr. 7168, M. Ungheanu semnalează reeditarea volumului de schițe și nuvele al lui Ion Băieșu, *Sufereau împreună*, care „o intuiție de excepție a gesturilor și replicilor fără de care proza realistă nu se susține”, dar „ceea ce strică acestei proze, nu într-un mod hotărâtor, dar demn de reținut, este neglijența redactării, de unde apariția efectelor involuntare și a concesiilor făcute efectelor umoristice facile.” În nr. 7220, cu ocazia desfășurării celui de-al VII-lea Congres de estetică la București, sunt prezentate câteva *Contribuții românești*: Solomon Marcus – *Poetica matematică* (Editura Academiei R.S.R., în care se realizează, așa cum notează Paul Dugneanu, „modelarea matematică a limbajului poetic” și „o încercare de semiologie a teatrului”), Matei Călinescu – *Conceptul modern de poezie* (Editura Eminescu, în care, observă G. Tudor, „autorul își propune să analizeze etapele de cel mai mare interes în formarea unei *noi structuri poetice* proprii poeziei moderne.”), Ștefan Munteanu – *Stil și expresivitate poetică* (Editura Științifică) și Mihai

Grădinaru – *Prolegomene la o poetică marxistă* (Editura Junimea). În nr. 7261, Cornel Radu Constantinescu, C.Stănescu și T.Stănescu semnează secțiunea *Un fenomen ce amenință să ia proporții: Maculatura literară*, în care discută cărțile „deviante” din punct de vedere ideologic: Valentin Berbecaru – *Șah etern* („o carte în care trivialitatea este împinsă la paroxism”, „biografie-romanțată a unei prostituate, consemnare elegiacă a penibilelor ei tribulații, a intimităților și capriciilor scabroase”), Rodica Sfințescu – *Joc viclean* („istoria dilatată până la proporțiile unui roman a ratării unei vocații literare”), Matei Gavril – *Împărăția* („o pretenție eșuată”), Anton Iordache – *Amurgul lagunei* („analiza psihologică este o glumă costisitoare întinsă pe aproape 400 de pagini”), Marin Porumbescu – *Păsări subterane* („idei și fapte cu rezonanțe generoase sunt caricaturizate cu pretenția de a face subtilă, profundă și filozofică proză”, „literatura cu implicații sociale își caută moderne și străine hăinuțe”), Corina Cristea – *Scadența* („proza Corinei Cristea este manieristă și de un interes minor”), Adrian Beldeanu – *Să mai câștigi o zi* („un fel de jurnal intim”), Daniel Costa – *Ochii oamenilor* („un exercițiu de o desăvârșită și exasperantă platitudine, autorul mimând fără greutate dar și fără succes câteva din modalitățile prozei analitice.”) Mai târziu, în octombrie, C.Stănescu semnalează apariția volumului lui Nicolae Velea, *În război, un pogon cu flori*, în care observă însă „o gravă avariere, în special în partea a doua a cestei nuvele hibride, dar nu numai acolo. Ideea de transformare este inadecvată cazului și, mai în general, nuvelei, acumulare de ticuri și automatisme ce vorbesc despre stagnare, reducere și chiar involuție. Introducerea în câmpul rigid, static al nuvelei a unor elemente, scene, personaje străine de obsesia ce definește cazul, este cel puțin o inabilitate.” În nr. 7311, discutând despre *Poezia politică*, C. Stănescu prezintă ediția a doua a volumului liric *Istoria unei secunde*, de Adrian Păunescu, pornind în demersul său critic de la observația conform căreia „ceea ce numim de obicei poezie politică nu este altceva decât efectul unui contact de o factură deosebită al poetului cu obiectele primare ale iubirii lui: patria, ideile adânci care-i susțin forma istorică, miturile naționale perene. [...] Poemul politic este așadar tentativa, reușită ori nu, de a istoriciza datele conștiinței individuale a poetului, aceasta fatal actuală, prezentă, contemporană. [...] Aventura istorică a secunde, căderile și înălțările ei sau numai riscurile ce-i pândesc creșterea și dezvoltarea, precum și dramatismul intern, al conștiinței în care situația ei este dezbătută cu ferveare și patimă de luptător, dar și însoțită de surdina momentelor de slăbiciune ce nu ocolesc nicicum o luptă – iată conținutul foarte uman al poeziei politice a lui Adrian Păunescu.”

Această radiografie sumativă a articolelor publicate în anul 1972 în „Scânteia tineretului” (care a fost dezvoltată anterior în articolele aferente ale „Cronologiei vieții literare românești postbelice”) surprinde specificul climatului „literaturii vremii” și al direcțiilor ei ideologizante.

Bibliografie

„Scânteia tineretului”, an XXVIII; seria a II-a, nr. 7119, 1972.

